

Hölgyeim és Uraim,

a melegre való tekintettel mindössze három bekezdést olvasok fel kiállításmegnyitóként. Most a *Feltakarás* címet választotta új műveihez Géczi János, nyilván a helyspecifikus technikára utalva, amikor is a dekollázs képek mellett a falon egymásra kerültek rétegek. Ugyanakkor az ős-dekollázs nem additív, hanem eliminatív, tépkedő tevékenység eredménye. Tehát a feltakarás mellett a letépésről is szól a három bekezdés.

1. bekezdés: beletépés

Azaz Jánosról. Beletépek most a megírhatatlan közös történet iratkötegébe. Ezer éve ismerjük egymást – nem tudom, honnan. Generációnk tagjai valahogy összeakadtak akkoriban, egymásnak szorultan próbáltunk tisztábban, vállalhatóan tevékenykedni. Jártam nála Pesten, a Dorottya utcában, valamilyen pedagógiai intézetben dolgozhatott, vele volt a pulikutyája, pedig Veszprémből járt oda. Ekkor? máskor? egy folyóiratot tervezett, szöveget kért, aztán nem jelent meg a lap, ahogy ez akkoriban szokás volt, csak egy gondosan tipografált laptervet kaptam. És ekkor? máskor? közöltem vizuális munkáit is az *ES*-ben. Mert izgalmasak voltak, frissek. Tisztábbak, mint az azokat körülvevő szövegek. János egyre ismertebb lett, *Vadnarancsok*, rózsa-kultúrtörténet, Zsolnai-módszer, *Iskolakultúra*, egyetemi prof. Alkalmanként jártam Veszprémben is: ő vitt el például a képzőművészet egyik korán meghalt rosszcsonkjához, Szilágyi Lászlóhoz, ahol alkalom volt megbeszélni, hogyan lesz a káoszról értelem. A következő fontos fázis, amikor meghívhattam Miskolcra kiállítani: úgy éreztem, örömmel tépkedte az idegen környezet plakátjait, valami sajátosan helyi minőséget hozva létre. Kicsit ott is ragadt Miskolcon, a Spanyolnátha köreiben bukkanva föl azután. Az elmúlt esztendőben pedig a veszprémi kiállításában és az *immu Pets* kötetében segíthettem. A kiállítás építése során sokat rágódtunk azon, hogy vajon a képértelmű, téglalap alakú felület a dekollázsok alkalmas megjelenési módja-e. A válasz most fogalmazódott meg számára, ezen a kiállításon.

2. bekezdés: letépés

Azaz a műfajról. A décollage első generációjának – Wolf Vostell, Mimmo Rotella, François Dufrêne, Jacques de la Villeglé (akinek most látható kiállítása Pécsen) – kontextusa a nagy absztrakció, az École de Paris: a nonfiguratív zárt világát bírálva a formálás spontánabb, életszerűbb, gyermekibb módjára vágytak. (Aminek ellentmond, hogy mindez nem az utcán, nem in situ történt, hanem a műteremben, a munkaasztalon tépték a plakátokat.) A korábbi modernista esztétika helyreállításával kétségbeesetten kerestek kapcsolatot a művészet és a megélt mindennapok között. A megrongált plakát számukra társadalmi dokumentum volt, ugyanakkor az absztrakt expresszionizmussal rokon tulajdonságokkal rendelkező texturális műalkotás is. Tevékenységükön tehát bizonyosan nyomot hagyott a háború utáni nyomasztó fogyasztáskultusz. Vandál plakáttépkedéseikben a javak új, demokratikus kényelmétől való viszolygás meghatározó. Ez a mentalitás Géczi János korábbi dekollázsaitól sem idegen. Mindazonáltal – szorosan vett technikai értelemben – Géczi János dekollázsgyakorlatának inkább Jean Arp papiers déchirés-ihez van köze, míg gondolkodásában Kurt Schwitters montázsfelfogása foglalkoztatja. Ahelyett, hogy a megtalált elemekből új, festői univerzumot építene, önmaga hatásos korlátozásával a töredékek textúrái, varratai érdeklik, ez a sajátos plasztika és színvilág, ezen keresztül pedig – akárcsak Schwitters – munkájának időbeli minőségét hangsúlyozza. Az alapanyagot megformáló elmúlást és a leletet átalakító életre keltést. A dekollázs esetében meghatározó a technika. A kollázs szabadságfoka igen nagy, a folyamat során adott a korrekció, a javítás lehetősége, akárcsak az olajfestménynél. A dekollázs viszont igen kötött tevékenység, előrelátást kíván, akárcsak a középkorias tojástempera. Így – Douglas Smith-t idézve – míg „a kollázs konstruktívnak és additívnek

mutatkozik, addig a dekollázs névtelen, destruktív és deduktív. A dekollázs az állítás és a vitatkozás rétegeiből a nyilvános beszéd diszharmonikus palimpszesztjét hozza létre.”

3. bekezdés: feltépés

Azaz a mostani tárlatról. Egy éve nyílt a veszprémi kiállítás. János azóta a szokásos körökön túl megjárta Rómát, a szokásos publikációkon kívül kihozott két vastos Róma-könyvet, és a szokásos kiállítási részvételeken túl megépítette a *Feltakarást*, ezt a kiállítást, amelyben itt szemlélődünk. Nem lehet mondani, hogy lazsált. És azt sem lehet mondani, hogy magát ismételte: a műcsarnoki kiállítás kétféle értelemben is jelentős fordulat a négy évtizednyi vizuális tevékenységében, a képi poétizmustól az újabb konstruáló feltépésekig. Ez utóbbit, a helyspecifikus installációt – akár kinn, az ablak alatt, a plakátoszlopokon, akár itt a falakon – gondolhatjuk a hely megengedte, sőt javasolta szárnyalásnak, szabadságnak, a szigorúbb képi beszédből való zabolátlan kitörésnek. Ahogy János fogalmazta: „megtanultam úgy elvenni az óriásplakátokból, hogy adok hozzájuk”. De hiba lenne nem észrevenni a szabadversek háttére előtt a kötött formájú munkákat. Azokat a római tablókat, amelyek a korábbiakhoz képest egyre szikárabbak, egyre koncentráltabbak. Minden lehetséges elágazás és értelmezés közepette, mindenféle társadalmi meghatározottság közepette, amit Böhringer egy mondatával érzékeltethetünk („töredékekből élünk; az ember mérhetetlenül többet kap, mint amennyire szüksége van, és mérhetetlenül többet pusztít el annál, mint amennyiben részesül”) – szóval mindezen megkerülhetetlen végiggondolások közepette is képek születnek, egyre fegyelmezettebbek és egyre költőibbek. Géczi János visszatalált a kiindulópontához: a képi poétizmushoz. Nézzük ámulva új műveit.

A kiállítást megnyitom.

Bán András
műkritikus